

“Voldria que el documental fos un antibiòtic per a la infecció que té Espanya”

JORDI PLAY

Isona Passola (Barcelona, 1953) és la responsable de la productora Massa d'Or. Acaba d'estrenar el documental 'Cataluña-Espanya', una denúncia del maltractament econòmic i cultural que pateix Catalunya a causa del centralisme espanyol.

Després d'haver produït uns disset llarg-metratges, entre ficció i documentals, ara us llanceu per primera vegada a la direcció amb *Cataluña-Espanya*. Com ha anat, això?

—La veritat és que, tot i haver-me dedicat a la producció, des de sempre m'ha agradat ser a prop dels directors. Tant la direcció com l'edició em diverteixen molt. I, de fet, *Cataluña-Espanya* és bàsicament un film d'editatge.

—Però, per què heu escollit un tema tan polític per a la vostra primera direcció?

—Una de les raons és que he volgut donar la visió a través del cinema d'allò que el meu pare, que va ser un lluitador antifranquista, va fer a través de la música [Ermengol Passola, desaparegut enguany, fou un dels principals promotors de la Nova Cançó, i participà en la creació de les discogràfiques Edigsa i Concèntric]. També hi va influir Julio

Medem, que em va explicar que havia viscut moments horribles després de l'estrena de *La pelota vasca*.

—De fet, les similituds entre el vostre documental i *La pelota vasca* són òbvies. Us molesta la comparació?

—En absolut. La idea me la va donar precisament Medem. Així i tot, he volgut fer una cosa diferent. *La pelota vasca* és feta en clau interna, mentre que a mi m'interessa més veure per què hi ha aquesta idea centralista d'Espanya. Al film no es parla explícitament dels Països Catalans, però és evident que hi són presents. Una de les imatges més impactants és el mapa dels ferrocarrils, totalment centralitzat. Cal deixar clar que Catalunya, les illes Balears i el País Valencià són els països més maltractats fiscalment.

—A diferència de Medem, al vostre film només entrevisteu gent destacada de la societat civil. Per què no heu volgut copsar l'opinió de primeres figures polítiques en actiu?

—Els polítics es troben completament mediatitzats per les consignes dels seus partits. Per això he triat gent que pogués reflexionar amb total llibertat. No vull que la gent acabi cridant “independència” o “visca Catalunya”; vull que la gent reflexioni i es preguntï com es pot resoldre. Per això he tingut molt clar que calia buscar el públic no convençut.

—Després del primer cap de setmana a la cartellera, les aigües sembla que baixen tranquil·les. Pensàveu que *Cataluña-Espanya* desfermaria una polèmica semblant a la que va provocar *La pelota vasca*?

—Ja causa polèmica! Sobretot a la ràdio i també a través de molts blogs. He vist que la gent jove se sorprèn que Espanya sigui una cosa tan recent. Aquest és un dels mites que hem de desmuntar: el mite de l'Espanya creada pels Reis Catòlics.

—Sigui com sigui, vau aconsellar

que la gent que volgués veure el documental hi anés aviat perquè us feia por que les sales retiressin el film de seguida. Hi ha alguna raó per la qual no pugui mantenir-se a la cartellera durant unes quantes setmanes?

—No hi ha cap raó. Volia dir que les sales estan segrestades per aquesta gran indústria americana del cinema, que és la segona després de l'armamentística. Però el primer cap de setmana el film ha anat molt bé. Ha estat el tercer de tot l'estat en l'índex d'ocupació de sales.

—Així doncs, un cop estrenat, heu aconseguit els objectius que perseguíeu, tant pel que fa a espectadors com a la recepció?

—Absolutament. Però ara cal començar a moure-la. Ben aviat s'estrenarà a València i a Mallorca. Després anirem també a presentar-la al País Basc, a Galícia i a Andalusia. Sóc dels qui pensen que tot es pot dir i no m'espanta la polèmica. Una de les millors crítiques que he rebut és que es tracta d'un documental fet des de la llibertat d'expressió. Un altre comentari diu que és una defensa de la democràcia i que hauria de ser un film obligatori a les escoles.

—No tothom deu pensar igual. A l'hora de fer el seu documental, Julio Medem es va trobar amb la negativa d'alguns sectors, com el PP, a participar-hi. Tele Madrid no us va voler cedir unes imatges. Us heu trobat amb més situacions semblants?

—La FAES de Madrid, per exemple, que és el centre d'estudis de José Maria Aznar, d'on surten els treballs sobre l'Espanya centralitzada, no va voler participar-hi. Miquel Roca, un dels ponents de la Constitució, i Jiménez Losantos, tampoc no ens van voler atendre.

—En qualsevol cas, esteu contenta amb el suport institucional que heu rebut? Als crèdits hi apareix també el govern espanyol...

—Sí. A banda la Generalitat i Televisió de Catalunya, hi ha un ajut del Ministeri de Cultura espanyol si se supera un nombre determinat d'espectadors. Ara bé, una cosa molt important és el suport de la societat civil, sobretot gràcies a empreses, com per exemple Bon Preu, que han estat clau.

—Allò que diuen els personatges que apareixen a *Cataluña-Espanya*

es el mateix que repeteixen des de fa temps alguns mitjans de comunicació; és a dir, injustícia fiscal, manca d'infraestructures... Què aporta de nou el documental?

—No és cert que repeteixi les mateixes coses. Sí que s'ha fet una síntesi sobre la qüestió econòmica, de la qual s'ha parlat molt. Però el documental hi aporta una reflexió profunda. No és un seguit de declaracions aïllades, com fa la televisió, que explica només allò més immediat. El documental explica l'arrel del problema i les raons històriques i econòmiques.

—Sovint es diu que cal anar a Espanya a explicar més bé què és Catalunya. Voleu dir que a Espanya estan disposats a escoltar aquestes queixes?

—No és un documental de queixes, és un documental de dades. També hi surt gent d'Espanya que hi diu la seva. Totes les bandes s'expliquen. A

“La gent jove no parla de ferides. Ja n'hi ha prou: ara cal anar amb els ulls ben oberts”

Espanya hi ha una gran infecció contra Catalunya i si el documental serveix d'antibiòtic em tindrè per ben pagada.

—Després de l'experiència que heu viscut dirigint aquest documental, penseu que l'Espanya plural ha existit mai?

—No sé què és l'Espanya plural. Sé que hi ha una península i, com diu Rubert de Ventós al documental, que les fronteres són fetes amb el semen dels emperadors i la sang dels soldats. Hi ha un territori que es diu Espanya en el qual hi ha una nació, la catalana, que s'ha autodeterminat clarament, com ho demostren els 120 diputats del parlament, d'un total de 135, que van votar a favor de l'Estatut el 30 de setembre del 2005. També s'ha vist clar que hi ha un estat que no deixa que Catalunya avanci en el terreny econòmic i cultural i que l'enganya repetidament.

—Amb això voleu dir que esteu decebuda amb les expectatives que, després de l'etapa d'Aznar, va generar el president Rodríguez Zapatero?

—El film ho diu molt clar. Els directors diuen allò que volen dir a les últimes seqüències. Xavier Rubert de Ventós explica al final que hi ha una etapa que s'acaba i que en comença una altra. No ens n'hem sortit amb el diàleg i el *café per a tothom* ha estat una enganyifa.

—Al cap i a la fi, el documental no deixa de ser una crítica contra la transició. És aquest l'origen dels problemes?

—És cert que vam sortit bufetejats del franquisme i això, afegit al mal que feia el record de la guerra civil, va donar per resultat una transició de mínims. Però després no hem estat prou forts i hem acabat pidolant, patint una mena de complex.

—Qui són els culpables d'aquesta situació?

—No busco culpables. Però Pasqual Maragall va ser molt valent amb el nou Estatut, que ha marcat de veritat la relació entre Catalunya i Espanya. Només per això ja ha valgut la pena.

—Al títol heu escrit Catalunya amb ñ i Espanya amb ny. Per què ho heu fet? Penseu que la ñ acabarà menjant-se la ny, com mostra el grafisme?

—No sé si se l'acabarà menjant. A Catalunya hi ha més consciència que mai del maltractament sofert. La gent jove no parla tant de les ferides, com fan unes altres generacions. Ja n'hi ha prou de parlar de ferides, ara cal anar amb els ulls ben oberts. En aquest sentit, sóc molt optimista, sobretot quan recordo els meus anys a la facultat, durant el franquisme, que no podíem fer servir el català a les assemblees. Per això dic que el qui pensi que hem anat enrere, que s'ho faci mirar.

—I ja teniu un nou projecte entre mans, oi?

—És dirà *Pa negra*, un film basat en la novel·la d'Emili Teixidor, dirigida per Agustí Villaronga. La fem amb un gran pressupost, amb voluntat que tingui projecció internacional, i l'estrenarem l'any que ve.

Xevi Camprubí